

De bunkers te Lissewege

Johan Ballegeer

De ASLB (=vzw) *Groupe d'Etude pour l'Histoire des Fortifications*, Ganshorenstraat 71 in Brussel publiceerde destijds : *La Côte belge 1940*. Door die franstalige vzw *Studiegroep voor de geschiedenis van de versterkingen* werd destijds een verzameling uitgegeven onder de titel *La Côte belge 1940/1944 Le Mur Atlantique*. Een artikel trok bijzondere aandacht, nl. de bladzijden 189 tot 195 die het hadden over : *Lisseweghe - Un très important centre de Commandement*.

Wij vroegen en kregen de toelating om die bladzijden te vertalen en te publiceren in ons tijdschrift. Het gaat hier om tekeningen en schetsen van de weerstandsgroep *SR (= Service de Renseignements) Marc*, die onder de oorlog werden doorgezonden naar Londen en om opmetingen van bunkers na de oorlog :

Blad A

De eerste tekening is een situatieschets van de Duitse staf, gelegen tussen de spoorlijn 51bis en de Zeebruggelaan.

We vertalen de bijgaande legende :

Stelling M - Commandopost - Lissewege

Inventarisnummers : 3, 4, 5, 9, 12, 15, 16, 17, 18, 23, 25, 29, 30, 35, 38, 39, 41, 42, 45, 47 = bovengrondse schuilplaatsen met één ingang, één lokaal en een gedekte schutmuur

14 : bovengrondse schuilplaats met 2 ingangen

28 : abri met hulppost

31 : abri met commandopost

33 : twee abri's met een oppervlakte gelijk aan deze van nrs. 3, 4, 5, 9 enz.

De destructiestaf had een zestigtal bouwwerken waarvan 27 in beton. Op de volgende bladzijde, in detail, de bunkers 1 en 2 van bovenstaand plan die in de inventaris van de stad de nrs. 28 en 31 zijn.

Commentaar :

Het is zeer verwonderlijk dat deze site als een van de belangrijkste wordt opgegeven, terwijl iedereen toch weet dat de zgn. 'batterij van de melkerij' was gelegen waar zich nu het pompstation langs de Zeelaan bevindt en dat het garnizoen op ter Doest zeker veel belangrijker was.

Blad B

Stelling M - Doorsnede van abri nr. 1 (28)

Dit werk is een afleiding van het type *Bau 118 - Sanitäts Unterstand ± 900 m³* maar het origineel model heeft niet het rechtergedeelte (a-b), noch de verdediging van de ingang, wat gemakkelijk het totale volume in m³ van gewapend beton met een tiental eenheden vergroot.

Detail van de lokalen :

1. Citerne met een reserve aan drinkwater
2. Provisiemagazijn met eetwaren

3. Lokaal voor plantons, EHBO-verplegers en berries
4. Kamers voor zieken en gekwetsten
5. Lokaal voor de gezondheidsofficier, dokters en chirurgen
6. ?????
7. Lokaal voor verplegend personeel, verpleegsters en hulpen
8. Intensieve zorgen en operatiekamer
9. Lokaal voor zieken en gekwetsten
10. Baden en douches
11. W.C.
12. Verluchting en antigasfilterinstallaties
13. Stookoliereserve, verwarming- en elektrisch schakelbord
14. Lokaal voor wacht, munitie en piket
15. Machinegeweer

De ingang (c) links was 1,10 m breed. Gemiddelde hoogte binnenin was 2,30 m. De dakplaat was 2,50 m. Deze bunker was met talrijke rode kruisen beschilderd.

De inlichtingendienst Marc inventariseerde op 31 januari 1944:

24 x VF - 2A - Gruppenunterstand ± 130 m³

1 x 117A - Bataillons oder Regimentsgefechtsstand ± 1100 m³

1 x 118 - Sanitätsunterstand

2 x 502 - Doppel gruppenunterstand ± 630 m³

Deze inventaris is juist en bevestigt de verschillende types van kazematten van de bevelhebberspost.

Commentaar :

Opvallend is de slechts 20 cm dikke daklaag. Heeft de spion zich vergist of betrouwen de Duitsers op de Rode Kruisen op dak en muren ? Dat het hier wel om Duitse bouwwerken ging konden de geallieerde vliegtuigen duidelijk zien. De dakhelling van alle Duitse bunkers was helemaal niet 'Vlaams' maar eerder Beiers. Een heel zwakke helling dus. Ik was op 10 september 1944 aanwezig bij het ontmantelen van deze bunker. Ongelooflijk hoeveel hout er in het valse dak verwerkt zat.

Onder en na de oorlog werd gefluisterd dat de Vlaamse arbeiders ooit een Duitse officier in de mortelspecie hadden gegooid en dat deze ingebetonneerd zat in de muren. Dit was een moderne sage. Opvallend dat in een roman over de Duitse (of Oostenrijkse ?) Kaprundam net hetzelfde werd verteld.

Na de oorlog werd de bunker zonder succes gebruikt als opslagplaats voor aardappelen en ook om champignons te kweken. Deze bunker stond op grond van mijn schoonouders. De Belgische staat besliste dat degene op wiens grond hij stond hem mocht gebruiken of slopen naar goeddunken. Als hij dan toch gesloopt werd, heeft men er geen lijk in gevonden.

Blad C

Stelling M - Doorsnede van het werk nr. 2 (31)

Doorsnede van de commandantsbunker : *Bau 117A - Bataillons oder Regimentsgefechtsstand ± 1100 m³*

Het is mogelijk dat deze kazemat was voorzien van een gepantserde observatiekoepel, die bereikt kon worden via lokaal (a). Daar dit type vaak is beschreven onthou ik me hier van. Toch beschrijf ik hem omdat hij afwijkt van de andere commandoposten en andere plaatsten.

Commentaar:

Dit is de bunker die op de noordoosthoek van de Europastraat met de Zeebruggelaan stond. Bij ons weten was er nooit een koepel op. Direct na de bevrijding werden enkele kinderen gewond toen ze er met handgranaten speelden.

Blad D

Stelling M - SR -Detailzending - Datum ? - SR ? - Agent ?

1. Zwaar gestippeld : woonzone gedeeltelijk bezet door de vijand
2. Licht gestippeld : mijnenveld en prikkeldraad
3. Mitrailleurse nest onder dekking
4. Kanon zonder abri
5. Mitrailleurse nest onder koepel of antitankgeschut (onleesbaar)
6. Sterk vermoeden van onderaardse gangen (volgens plan)
7. Molen van Zwankendamme
8. Station van Lissewege
9. Zeebruggelaan
10. Huis Ballegeer

Volgens de agent was dit steunpunt voorzien van een compagnie machinegeweren en een 75 mm-kanon. De stellingen langs beide zijden van de spoorweg zou verbonden zijn met onderaardse gangen.

De inlichtingendienst van het net Marc merkte in oktober 1942 op : *Lissewege oktober 1942 - Nog betrekkelijk kalm met twee mijnenvelden, een kamp, enkele mitrailleurse nesten en een gepantserd kanon van 37 mm op de weg langs de spoorlijn.*

Commentaar:

We kunnen moeilijk geloven dat dit plan zou zijn opgemaakt door een Lissewegenaar. De Molen van Zwankendamme (nu restaurant 't Molentje) was toen al tien jaar verdwenen. De hier aangeduide molen was de Dorpsmolen van Miel Desmedt.

Onderaardse gangen ? Weinig waarschijnlijk ! Wel loopgraven met tarnungsnetten over. Dat er in 1942 Duitse soldaten tussen de burgers woonden is hoogst onwaarschijnlijk. Ik woonde daar de hele oorlog. Wel waren er Duitsers (de bakkerij) in *De Drie Koningen* (nu *Spaniënhof*).

Er was een kleermakerij in het huis waar ik nu woon (Europastraat 24). Een tijdje was de Kommandantur in café *Den Ouden Toren*, maar dat is buiten de aangewezen zone. Hier en daar was een enkele officier ingekwartierd bij burgers.

Blad E

Lissewege - Juni 1944 - Zending van SR Marc - blad 225 - Courier H4

Detail:

1. Soldatenbarakken

2. Burgerwoning gebruikt door de Duitsers
3. Zeebruggelaan
4. Spoorlijn Brugge-Zeebrugge
5. Plaats van de stelling 220.150 / 68

Alle gestippelde zones zijn opgeëist en gebruikt door de Duitsers.

De witte rechthoeken en vierkanten zijn kazematten die in diverse richtingen kunnen vuren.

Er zijn loopgraven die toegang verlenen aan mitrailleurkasten.

Er is luchtafweergeschut.

Er zijn verscheidene geschutstellingen, vlammenwerpers en antitankgeschut.

Heel de zone bevindt zich ten zuidwest van het steunpunt, maar omvat niet de werken gelegen in de omgeving van het station van Lissewege.

Detail van de werken (actueel) van deze resten.

Commentaar:

Wij hebben wel enige moeite om de bovenste tekening te lokaliseren. Kan dit de batterij aan de melkerij zijn geweest? Neen, want nr. 4 is het station. Of het huidige Zeewege? Best mogelijk.

Blad F

Lissewege - Resten van stelling M.

Deze eigenaardige griet staat er nog steeds (niet meer in 1990!) tussen het station en de overweg. De metalen deur is er nog, maar de duimen zijn verroest.

Van Zeebrugge komend lijkt deze abri er nog te staan tot plezier van de eigenaar van de grond. Dit werk is een *Bau 502 - Doppelsgruppenunterstand ± 630 m³*, overigens beschreven door de inlichtingendienst Marc.

Commentaar:

Nee, de griet is er niet meer. De bunker wel. Hij staat op de grond van Odiel Vandepitte, die hem gebruikt als rommelkot. Deze foto's blijken na de oorlog te zijn gemaakt.

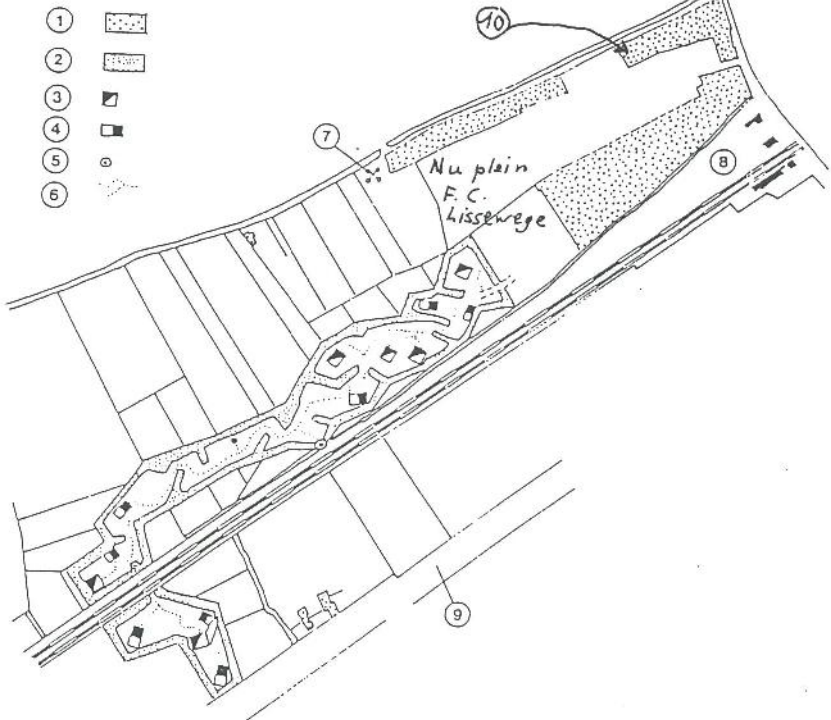
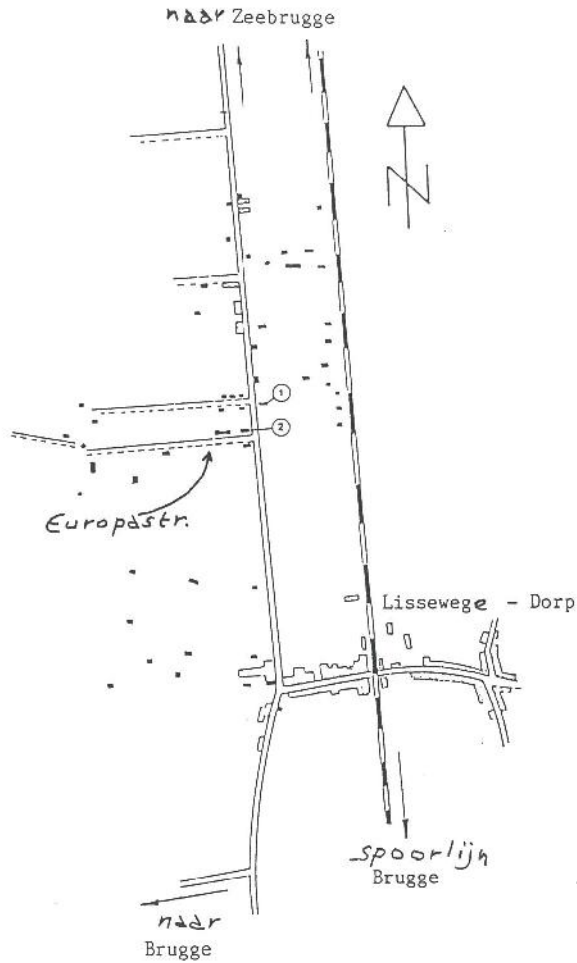
Blad G

Lissewege - Stelling 15 / M / 16 / 17

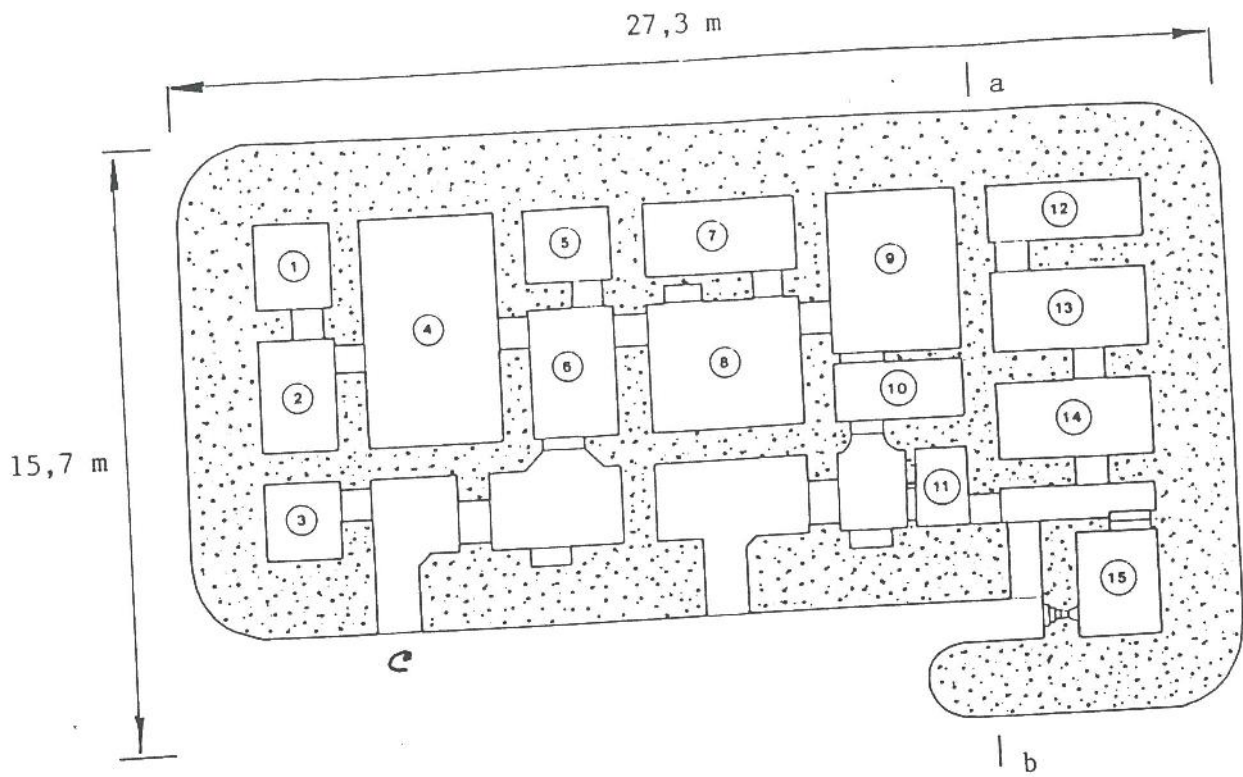
Niettegenstaande de twee naburige observatieposten (posities 16), diende de kerktoren van Lissewege onvermijdelijk tot iets anders dan het oproepen van de gelovigen. Hij steekt zonder moeite boven de omtrek uit en domineert de omgeving en is daarom ook gebouwd.

Commentaar :

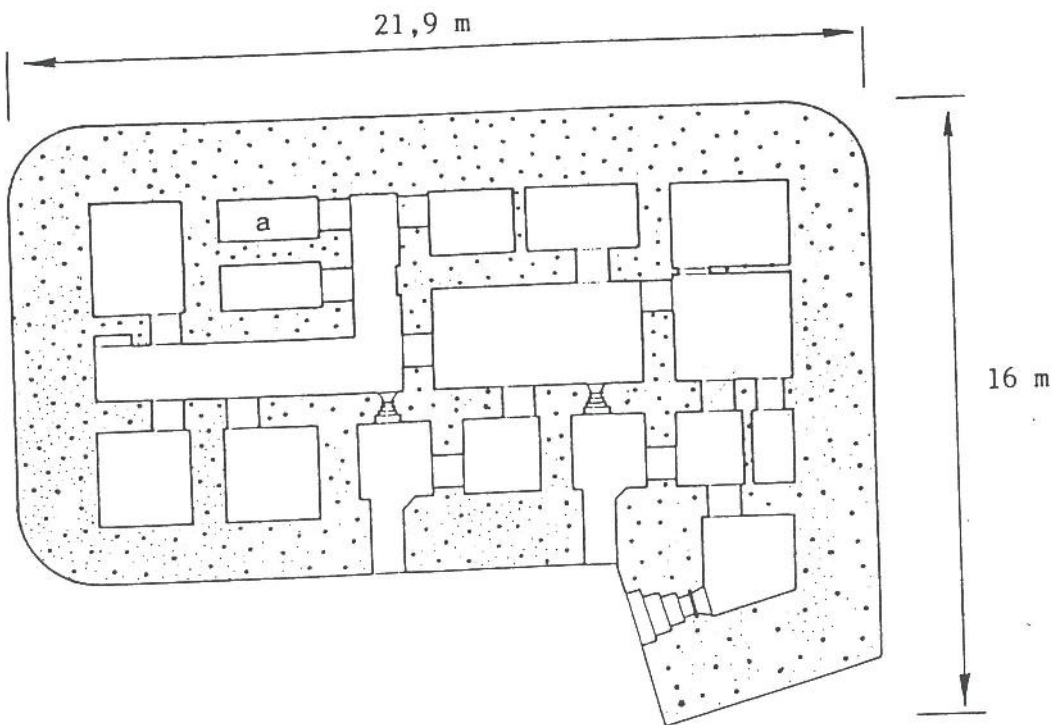
De toren van Lissewege is zeker geen belfort en werd ook helemaal niet daartoe gebouwd, wat Wallons en Bruxellois ook mogen beweren in verschillende publicaties. Onder de oorlog stond er wel een zogenaamde *pompom* op, nl. een snelvuurkanon met vier lopen.

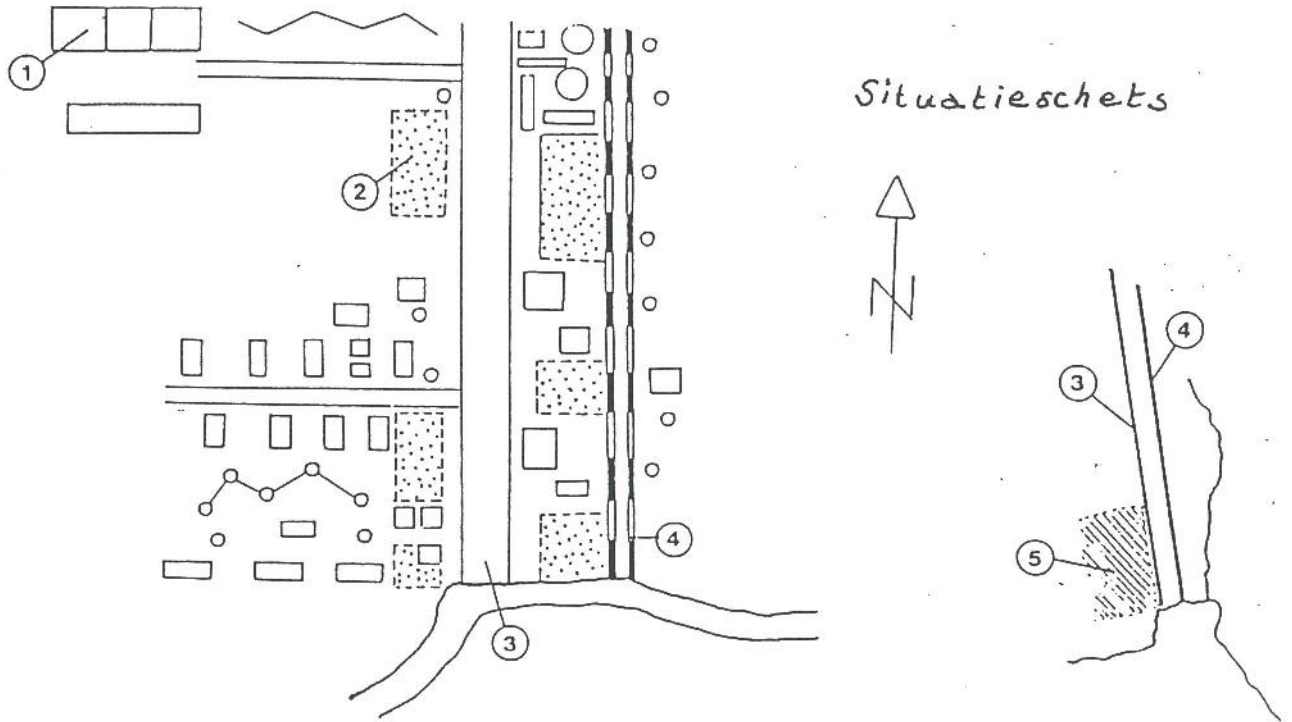
Blad B

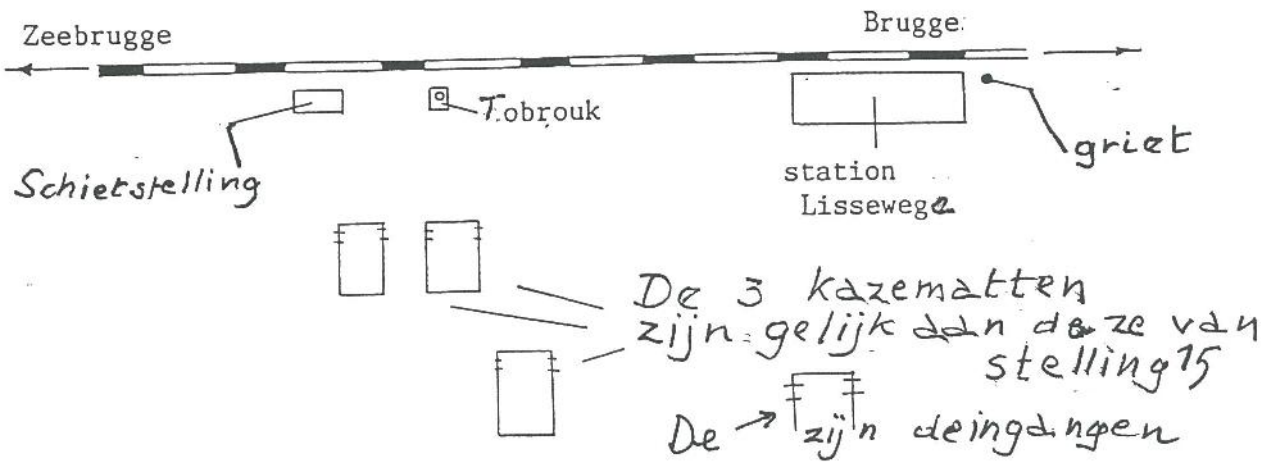
Blad C

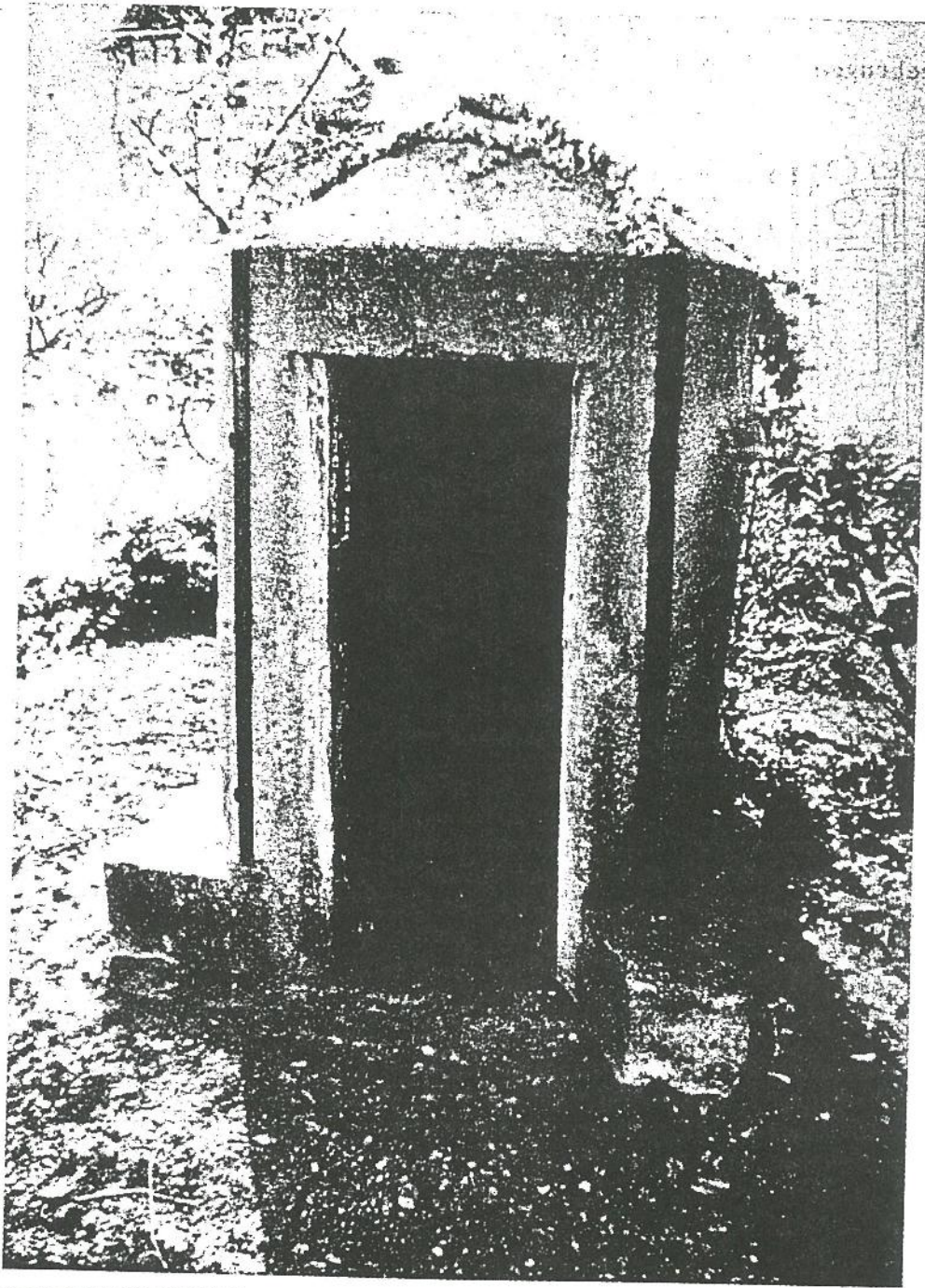

naar Zeebrugge

Actuele toestand of resten

Blad F

